

برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه‌ی بافت‌های تاریخی شهری

با تأکید بر بازآفرینی شهری

رامین عسکریان

۱۳۹۸

سر شناسه	: عسکریان، رامین، ۱۳۶۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه‌ی بافت‌های تاریخی شهر ی با تأکید بر بازآفرینی شهری / رامین عسکریان.
مشخصات نشر	: تبریز: آناس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۸۸-۸۰-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: نوسازی شهری -- برنامه‌ریزی
موضوع	: Urban renewal -- Planning
موضوع	: شهرسازی -- طرح و برنامه‌ریزی
موضوع	: City planning -- Design
موضوع	: آثار تاریخی -- نگهداری و مرمت
موضوع	: Antiquities-- Collection and preservation
رده بندی کنگره	: NA۹۰۵۳
رده بندی دیویی	: ۷۱۱/۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۵۷۶۵۷

برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه‌ی بافت‌های تاریخی شهر ی
با تأکید بر بازآفرینی شهر ی
رامین عسکریان

ناشر: انتشارات آناس با همکاری نشر اختر

چاپ اول ۱۳۹۸ • ۲۸۰ صفحه • قطع وزیری • ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۸۸-۸۰-۳

تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی، نشر اختر

تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۰۴۱-۳۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۵۵۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

پیشگفتار

بافت‌های تاریخی و فرهنگی شهرها آثار گران‌بهایی از فرهنگ، دانش معماری و شهرسازی بومی‌اند و به عنوان جزئی از هویت اجتماعی هر قوم و کشوری تلقی می‌شوند. این بافت‌های کهن و مجموعه‌های تاریخی در یک شهر بر پایه‌ی ارتباط و پیوندی منطقی خلق شده‌اند و واجد ارزش‌های نادر زیبایی‌شناختی، تداوم خاطرات جمعی، هویت‌بخشی شهرها و جزئی از سرمایه‌های فرهنگی هستند. همچنین فضاهای تاریخی- فرهنگی شهرها شواهدی زنده از سنت‌های دیرین و سبک فکری و هنری و همچنین شیوه‌های معماری و شهرسازی پدیدآورندگان آن‌ها هستند. امروزه این بافت‌ها در محاصره‌ی تکنولوژی عصر حاضر گرفتار گردیده و نتوانسته خود را با شرایط فعلی وفق داده و دچار انزوا شده‌اند، چنانچه این بافت‌ها در گذشته به مقتضای زمان دارای عملکردهای منطقی و سلسله‌مراتبی بوده ولی امروز از لحاظ ساختاری و عملکردی دچار کمبودهایی شده و آنگونه که باید و شاید نمی‌تواند جوابگوی نیاز ساکنین خود باشد. بنابراین توجه به این بافت‌ها و ارتقای آن‌ها بر اساس ابعاد مختلف کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی از ضروریات ارگان‌های اداره‌کننده‌ی شهرها تلقی می‌گردد. طی دروه‌های اخیر دیدگاه‌ها و رویکردهای مختلفی به منظور مداخله در این بافت‌ها مطرح شده که بازگشت به سنت و گذشته، بهسازی، نوسازی و ... از دیدگاه‌ها و رویکردهای مطرح شده می‌باشند. تکامل این دیدگاه‌ها را می‌توان بازآفرینی شهری عنوان کرد که ابعاد مختلف کالبدی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی را مدنظر قرار می‌دهد و تأکید آن بر مدیریت یکپارچه و مشارکت تمامی ذی‌نفعان می‌باشد. مطالب این کتاب علاوه بر پرداختن به رویکرد بازآفرینی شهری در ارتقای بافت‌های تاریخی به نحوی الگویی در راستای بهبود بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری نیز می‌باشد و همچنین الگوهای مدیریت یکپارچه و مشارکت را در ارگان‌های اداره‌کننده‌ی شهر در راستای تهیه‌ی طرح‌های توسعه‌ی شهری مدنظر قرار می‌دهد.

این کتاب در ۵ فصل گردآوری شده که در فصل اول به بررسی مفاهیم مرتبط با برنامه‌ریزی، مدیریت شهری و بافت‌های شهری؛ در فصل دوم به تجربیات جهانی در بهسازی و نوسازی بافت‌های شهری با تأکید بر بافت‌های قدیمی و تاریخی؛ در فصل سوم به مفاهیم و ابعاد بازآفرینی شهری؛ در فصل چهارم به رویکردهای نوین در بازآفرینی شهری از جمله جهانی شدن، توسعه‌ی پایدار و ...؛ و در فصل پنجم نیز به مدیریت یکپارچه‌ی بازآفرینی شهری پرداخته است.

رامین عسکریان

فصل اول: تعاریف و مفاهیم مرتبط با برنامه‌ریزی و بافتهای تاریخی شهری

۲.....	مقدمه
۳.....	۱-۱- مفهوم شهر
۴.....	۱-۱-۱- فضای شهر
۶.....	۱-۱-۲- ساخت شهر
۹.....	۱-۱-۳- بافت شهری
۱۱.....	۱-۲- انواع بافت شهری
۱۱.....	۱-۲-۱- بافت تاریخی
۱۴.....	۱-۲-۱-۱- محورهای تاریخی - فرهنگی
۱۶.....	۱-۲-۱-۲- بافت قدیمی
۱۹.....	۱-۲-۱-۲-۱- بافت قدیمی کالبدی
۲۰.....	۱-۲-۱-۲-۲- بافت قدیمی اجتماعی
۲۳.....	۱-۲-۲- بافت نابسامان شهری
۲۴.....	۱-۲-۳- بافت فرسوده‌ی شهری
۲۶.....	۱-۲-۳-۱- رابطه‌ی بافت فرسوده و تاریخی
۲۸.....	۱-۳- انواع مداخله در بافتهای شهری
۳۰.....	۱-۳-۱- انواع روش‌های مداخله در بهسازی و نوسازی شهری
۳۲.....	۱-۳-۱-۱- بهسازی
۳۴.....	۱-۳-۱-۲- نوسازی
۳۶.....	۱-۳-۱-۳- بازسازی

۳۸	۱-۶- نظریه‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های شهری
۳۸	۱-۶-۱- نظریه‌ی اصالت‌بخشی (اعیان‌سازی)
۴۱	۲-۶-۱- نظریه‌ی محرومیت‌زدایی و راهبرد برنامه‌ریزی اجتماعی
۴۲	۳-۶-۱- الگوی پالایش شهری
۴۳	۴-۶-۱- راهبرد خودکفایی و خودتنظیمی
۴۳	۵-۶-۱- طرح تجمیع
۴۴	۶-۶-۱- استفاده از سرمایه‌ی اجتماعی راه‌حلی پایدار در حل مسئله‌ی بافت‌های شهری
۴۶	۷-۱- برنامه و برنامه‌ریزی
۴۷	۱-۷-۱- مراحل برنامه‌ریزی
۴۸	۲-۷-۱- فرایند برنامه‌ریزی
۴۸	۳-۷-۱- انواع برنامه‌ریزی
۵۰	۸-۱- مبانی و اصول برنامه‌ریزی شهری
۵۱	۱-۸-۱- اهداف و ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری
۵۳	۲-۸-۱- اصول برنامه‌ریزی شهری
۵۵	۳-۸-۱- انواع برنامه‌ریزی شهری
۵۶	۴-۸-۱- برنامه‌ریزی راهبردی شهر
۵۹	۹-۱- مدیریت شهری
۶۰	۱-۹-۱- اهداف مدیریت شهری و شهرداری‌ها
۶۲	۲-۹-۱- وظایف مدیریت شهری و شهرداری‌ها
۶۳	جمع‌بندی فصل

فصل دوم: تجربیات بهسازی و نوسازی بافتهای قدیمی و تاریخی شهری

مقدمه	۶۶
۱-۲ اروپا	۶۶
۱-۱-۲ انگلیس	۶۶
۱-۱-۱-۲ شهر چستر	۶۷
۲-۱-۱-۲ شهر لستر	۶۸
۳-۱-۱-۲ شهر چی چستر	۶۹
۴-۱-۱-۲ شهر باث	۷۰
۵-۱-۱-۲ بریستول	۷۰
۲-۱-۲ فرانسه	۷۲
۱-۲-۱-۲ طرح‌های «اورژن هنارد» برای ساماندهی و احیاء شهر پاریس	۷۳
۳-۱-۲ روسیه	۷۵
۱-۳-۱-۲ لنینگراد	۷۵
۴-۱-۲ سوئد	۷۶
۱-۴-۱-۲ استکهلم	۷۶
۵-۱-۲ نروژ	۷۸
۱-۵-۱-۲ اسلو	۷۸
۶-۱-۲ ایتالیا	۷۹
۱-۶-۱-۲ شهر رم	۸۰
۷-۱-۲ ترکیه	۸۱
۱-۷-۱-۲ ترابزن	۸۱
۲-۷-۱-۲ شهر استانبول	۸۳

- ۸۴ ۸-۱-۲- هلند
- ۸۴ ۱-۸-۱-۲- رتردام *
- ۸۵ ۲-۲- ایالات متحدهی آمریکا
- ۸۶ ۱-۲-۲- شهر بالتیمور
- ۸۶ ۲-۲-۲- احیاء مرکز کوالیتی هیل در شهر کانزاس
- ۸۷ ۳-۲-۲- تجارب فیلادلفیا و نیویورک
- ۸۸ ۴-۲-۲- احیای اقتصادی بافت قدیم شهر مدیسون
- ۸۹ ۳-۲- آسیا
- ۸۹ ۱-۳-۲- چین
- ۸۹ ۱-۱-۳-۲- شهر نین بو
- ۹۰ ۲-۱-۳-۲- ژیانوهوکانگ
- ۹۱ ۳-۱-۳-۲- دونگ نان یوان
- ۹۲ ۲-۳-۲- سوریه
- ۹۲ ۱-۲-۳-۲- طرح جامع شهر دمشق
- ۹۳ ۴-۲- آفریقا
- ۹۳ ۱-۴-۲- تونس (محلای حفصیه)
- ۹۳ ۲-۴-۲- مصر
- ۹۵ ۵-۲- کشور ایران
- ۹۵ ۱-۵-۲- تبریز (مجموعه‌ی تاریخی صاحب الامر)
- ۹۶ ۲-۵-۲- شیراز (محلای آستانه)
- ۹۸ ۳-۵-۲- سمنان
- ۱۰۰ ۴-۵-۲- کرمانشاه

۱۰۱.....	۲-۵-۵- شهرکرد
۱۰۳.....	۲-۵-۶- قزوین
۱۰۴.....	۲-۵-۷- اصفهان (طرح احیاء میدان عتیق)
۱۰۵.....	۲-۵-۸- یزد
۱۰۶.....	۲-۶- جمع‌بندی تجارب برنامه‌های مرمت و احیای بافت‌های قدیمی - تاریخی
۱۰۸.....	۲-۷- سیاست‌های توسعه‌ی شهری و اثرات آن بر بافت قدیمی شهرها در ایران
۱۰۸.....	۲-۷-۱- سیاست‌های قبل از سال ۱۳۲۰ هـ. ش
۱۰۸.....	۲-۷-۲- سیاست‌های توسعه‌ی شهری بین سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۴۰ هـ. ش
۱۰۹.....	۲-۷-۳- سیاست‌های توسعه‌ی شهری از سال ۱۳۴۱ تا ۱۳۵۷ هـ. ش
۱۱۰.....	۲-۷-۴- برنامه‌های عمرانی بهسازی و نوسازی تا قبل از انقلاب اسلامی
	۲-۷-۵- سیاست‌ها و برنامه‌های نوسازی و بهسازی بعد از انقلاب اسلامی (۱۳۵۷ هـ. ش)
۱۱۲.....	
۱۱۷.....	جمع‌بندی فصل

فصل سوم: رویکرد بازآفرینی شهری و تحولات مفهومی آن

۱۲۰.....	مقدمه
۱۲۱.....	۳-۱- بازآفرینی شهری: مفاهیم و ابعاد
۱۲۵.....	۳-۲- تحولات ماهیتی رویکردهای بازآفرینی شهری؛ گذار از نوسازی به بازآفرینی
۱۲۸.....	۳-۲-۱- قرن نوزدهم و پیامدهای انقلاب صنعتی
۱۲۹.....	۳-۲-۲- حفاظت و توسعه در نیمه‌ی اول قرن بیستم
۱۳۰.....	۳-۲-۳- دهه‌ی ۱۹۵۰، رویکرد بازسازی شهری
۱۳۱.....	۳-۲-۴- دهه‌ی ۱۹۶۰، مرمت شهری با رویکرد باززنده‌سازی (تجدید حیات شهری)
۱۳۳.....	۳-۲-۵- دهه‌ی ۱۹۷۰، مرمت شهری با نگرش نوسازی شهری

۱۳۳...	۳-۲-۶- دهه‌ی ۱۹۸۰، مرمت شهری با نگرش توسعه مجدد یا بازآفرینی اقتصادمدار
۱۳۴.....	۳-۲-۷- دهه‌ی ۱۹۹۰، نگاه بازآفرینی شهری
۱۳۶.....	۳-۲-۸- هزاره‌ی سوم، مرمت شهری با رویکرد نوزایی (رنسانس) شهری
۱۳۹.....	۳-۳- بازآفرینی یکپارچه‌ی شهری
۱۴۱.....	۳-۴- بازآفرینی پایدار شهری
۱۴۸.....	۳-۵- جمع‌بندی تحولات نظریات حوزه‌ی برنامه‌ریزی شهری و ظهور رهیافت بازآفرینی شهری
۱۵۸.....	جمع‌بندی فصل
فصل چهارم: رویکردهای نوین در مدیریت بازآفرینی شهری	
۱۶۲.....	مقدمه
۱۶۳.....	۴-۱- جهانی شدن و مدیریت بازآفرینی شهری
۱۷۰.....	۴-۲- توسعه‌ی پایدار و بازآفرینی شهری
۱۷۵.....	۴-۲-۱- رویکرد سرمایه‌ی پایدار و اجتماعات محلی
۱۷۷.....	۴-۳- حکومت شهری و حکمروایی شهری
۱۸۲...	۴-۳-۱- تغییر از حکومت به حکمروایی: تحول از مدیریت‌گرایی به مدیریت نهادی
۱۸۸.....	۴-۳-۲- مدل‌های حکمروایی شهری
۱۹۰.....	۴-۳-۳- ابعاد مفهومی حکمروایی در بازآفرینی شهری
۱۹۶.....	۴-۴- نونهادگرایی: برنامه‌ریزی توسعه و مدیریت بازآفرینی شهری
۲۰۱.....	۴-۴-۱- مفاهیم اصلی در رهیافت نهادی
۲۰۱.....	۴-۴-۱-۱- سازگاری نهادی
۲۰۲.....	۴-۴-۲- تغییرات نهادی
۲۰۴.....	۴-۴-۱-۳- مشروعیت نهادی

۴-۱-۴-۴- پاسخگویی اجتماعی نهادی ۲۰۶

جمع‌بندی فصل ۲۰۷

فصل پنجم: مدیریت یکپارچه‌ی بازآفرینی شهری

مقدمه ۲۱۰

۱-۵- مدیریت یکپارچه‌ی شهری و بازآفرینی شهری ۲۱۰

۲-۵- مشارکت؛ رهیافت مدیریت یکپارچه‌ی بازآفرینی شهری ۲۱۶

۳-۵- مفهوم مشارکت در بازآفرینی شهری به مثابه‌ی یک مدل ۲۲۰

۴-۵- شهروندی و مشارکت شهروندی در مدیریت یکپارچه‌ی بازآفرینی شهری ۲۲۳

۵-۵- سرمایه‌ی اجتماعی و مشارکت در مدیریت یکپارچه‌ی بازآفرینی شهری ۲۳۰

۶-۵- انواع یکپارچگی در مدیریت شهری ۲۳۴

۱-۶-۵- یکپارچگی درون نهادی ۲۳۴

۲-۶-۵- یکپارچگی بین نهادی ۲۳۵

۱-۲-۶-۵- دیدگاه اجتماعگرایی ۲۳۶

۲-۲-۶-۵- دیدگاه شبکه‌ای ۲۳۶

۳-۲-۶-۵- دیدگاه نهادی ۲۳۷

۴-۲-۶-۵- دیدگاه همافزایی ۲۳۷

۷-۵- ظرفیت‌سازی نهادی و فرآیند تحلیل آن در مدیریت یکپارچه‌ی بازآفرینی شهری ۲۳۹

جمع‌بندی فصل ۲۴۵

منابع و مآخذ ۲۴۷